

Пилипенко В.В.

кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки

Сумський національний аграрний університет

м. Суми, Україна

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ.

Останні роки (та навіть не роки – десятиліття!) в Україні постійно мова йде про реформування економіки та суспільства. Про це написано безліч статей, прийнято чимало програм розвитку, концепцій, стратегій на різних рівнях – і на рівні Законів Верховної Ради, і на рівні Указів Президента України, і на рівні Постанов Кабінету міністрів України, не говорячи про численні регіональні документи. Як правило, всі ці програми з'являлися після оновлення владних структур, при цьому значна частина вже прийнятих документів або «тихенько» забувалася, або взагалі ігнорувалася чи признавалася шкідливою. Тож не дивно, що Українське суспільство вже більше чверть століття живе в постійному стресі очікування реформ, при цьому, на наше переконання, більша частина населення навіть не має гадки про суть та мету перетворень. Події, що розвернулися в Україні після Євромайдану за останні три роки, які дали можливість говорити про запуск довгоочікуваних реформ, змусили багатьох в Україні задуматися над декількома питаннями: яка мета реформ, яка пріоритетність їх здійснення і які інструменти та способи їх реалізації. Саме це й зумовлює актуальність даного дослідження.

Метою даної статті є спроба визначення мети, черговості виконання та способів проведення суспільно-економічних реформ в Україні з урахуванням економічних та науково-технічних змін, що відбуваються в глобальному середовищі.

Якщо говорити про мету реформ, то, на перший погляд, в поглядах як науковців, так і представників владних структур (і парламенту, і урядовців, і Президента України), не говорячи вже про населення, розбіжності не існує.

Побудова демократичної, цивілізованої країни з ефективною, конкурентоспроможною економікою та дієвим соціальним захистом – така мета в кінцевому підсумку не викликає суперечок. Проте, на жаль, визначення мети реформ в подібному вигляді є достатньо неконкретним, схожим скоріше на мрію, чим на реальні цілі. З таким же успіхом можна метою реформ визначити щось на зразок «щоб усім жилося добре». Хіба хтось виступить проти цього? Звичайно, що ні! Конкретизація ж цілей призводить до появи відмінностей в поглядах різних суспільних груп та верств населення. А це, в свою чергу, породжує різні погляди на способи, механізми, пріоритетність та темпи проведення перетворень. Різною є також і оцінка можливих наслідків від реалізації задуманих реформ.

Зрозуміло, що в рамках статті неможливо охопити весь спектр порушеної проблематики, але на деяких аспектах хотілося би зупинитися більш детально. Зокрема мова йде про реформу освіти і її вплив на майбутнє України, оскільки, наприклад, на відміну від реформи ціноутворення в житлово-комунальному секторі, наслідки якої можна хоча б приблизно поррахувати в грошовому еквіваленті і оцінити вже сьогодні, наслідки освітянських реформ виміряти в грошах надзвичайно важко, а оцінити їх можливо буде лише через 15-20 років, коли ми отримуємо на виході відповідних фахівців. Взаємопов'язаною з реформою освіти є і реформа діяльності наукових установ, оскільки, на наше глибоке переконання, розділяти освіту і науку неможливо – це «сіамські близнюки».

На жаль, у владних структурах питання реформування розуміють виключно з позицій зменшення бюджетного фінансування, а значить – скорочення чисельності викладачів та науковців. Скорочення мережі сільських шкіл називають «оптимізацією». Якщо говорити про фінансову сторону і з позицій сьогодення, то дійсно закриття малокомплектних шкіл виглядає як оптимізація. Але ж якщо розглядати цю проблему ширше і в довгостроковому аспекті, то наслідки будуть зовсім інші.

Село живе, якщо в ньому є діти. Діти будуть, якщо в селі є школа. Не важко спрогнозувати наслідки скорочення шкіл: немає школи – немає дітей – немає села. І хоча процес скорочення чисельності сільського населення з розвитком економіки є об'єктивним явищем і відбувається в усіх розвинених країнах, але уряди і країн ЄС, і США, і Австралії, і Японії, виділяють чимало бюджетних коштів на підтримку фермерів і розвиток сільських територій. В Україні, на жаль, в основному ті невеликі кошти, що йдуть з бюджету в аграрний сектор, достаються агрохолдингам, які абсолютно не зацікавлені в розвитку соціальної сфери села.

Курс на скорочення освітянсько-наукового потенціалу не можна вважати обґрунтованим і з позицій сучасних тенденцій розвитку економіки на основі революційних змін в технологічних процесах, які отримали назву 4-ої промислової революції. Роботизація промислового виробництва вже нікого не дивує, але якщо раніше вивільнені внаслідок автоматизації виробничих процесів працівники адсорбувалися сферою послуг, то сьогодні і цей сектор економіки зазнає впливу роботизації. Офіціанти, покоївки-прибиральниці, замінюються роботами. Оформлення страхових полісів вже здійснює штучний інтелект. Безпілотне таксі вже тестується в багатьох країнах. Кожного дня ми визнаємо про нові і нові сфери людської діяльності, які успішно «переходять під контроль» роботів, не залишаючи місця для людини: «інтелектуальний» комп'ютерний переклад з іноземних мов незабаром зробить непотрібною професію перекладача, роботи хірурги значно знизять потребу в медиках і т.д.

В цих умовах абсолютно логічно виникає питання – куди дівати вивільнених працівників? Цілком слушною виглядає позиція В. Гейця, який стверджує, що «раціоналізацію за рахунок економії затрат, підвищення технічного рівня і скорочення зайвих робочих місць треба проводити в галузях, пов'язаних з виробництвом матеріальних благ і послуг. А галузі, що займаються «виробництвом людини» (освіта, наука, охорона здоров'я, культура), повинні зростати як за обсягами виробництва, так і за зайнятістю» [1].

Як намагаються вирішити цю проблему в розвинених країнах?

В багатьох європейських країнах активно дискутується не тільки на експертному рівні, а й на рівні урядів питання запровадження безумовного базового доходу (БДД) [2, 3]. Проведення референдуму щодо введення БДД на рівні 2500 франків у Швейцарії минулого року, фінський проект по запровадженню БДД в розмірі 800 євро на місяць – це лише перші ластівки. Суспільство розуміє, що необхідно щось робити. В цьому ж ряду знаходиться і пропозиція У. Баффета щодо запровадження податку на робітв.

На жаль, в Україні відбувається «стискання» сфери «виробництва людини», що прирікає нашу економіку на перетворення в сировинний придаток розвинених країн. Сліпо виконуючи вимоги МВФ заради кількох мільярдів доларів (які потрібно повертати нашим дітям!) ми втрачаємо основу для розвитку сучасної економіки – високоосвічених та креативних, підприємливих та талановитих молодих українців, які через систему численних грантів, стипендій, програм і т. ін. виїжджають на Захід і в більшості випадків залишаються там, зміцнюючи тамтешній науково-технічний потенціал та людський капітал. Останні «новації» в системі освіти, які ускладнюють доступ до вищої освіти спричинили масову «втечу» абітурієнтів до закордонних (в першу чергу польських» вузів. Складається враження, що влада (дуже хочеться вірити, що несвідомо) просто «виштовхує» найкращу молодь з України.

Підсумовуючи, слід акцентувати увагу на наступних моментах:

- світ докорінно змінюється в науково-технологічному аспекті, що вимагає підвищення ролі і значення людського фактору – високоосвіченого, ініціативного, підприємливого;
- в зв'язку з цим скорочення фінансування науково-освітнянського сектору економіки та чисельності науково-дослідницьких і науково-педагогічних кадрів під гаслом «оптимізації» є неприпустимим;
- слід чітко розуміти, що рецепти МВФ спрямовані не на «виращування» конкурентів для західних економік, а на підтримку країн в стані платоспроможних сировинних придатків;

- зменшувати дефіцит бюджету слід не за рахунок скорочення соціальних виплат та фінансування освіти, науки та культури, а за рахунок зменшення рівня корупції.

Список використаних джерел:

1. Геєць В. М. Вихід з кризи (роздуми над актуальним у зв'язку з прочитаним) / В. М. Геєць, А. А. Гриценко // Економіка України. - 2013. - № 6. - С. 4–19. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/EkUk_2013_6_2
2. John Kay. With a basic income, the numbers just do not add up // The Financial Times, 31.05.2016 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.ft.com/content/65e606d8-270c-11e6-8ba3-cdd781d02d89>
3. Гі Сорман. Цього разу світло йде з півночі. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zbruc.eu/node/46538>